

Nr 558

Av herr **Ståhl m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, angående försöksverksamheten med nioårig enhetskola m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 106 föreslås, att en statlig försöksskola inrättas i Linköping läsåret 1957/58. Skolöverstyrelsen har i sitt förslag förordat, att ytterligare tre sådana skolor upprättas, nämligen i Karlstad, Luleå och Stockholm. Av de föreslagna seminariestäderna har emellertid endast Linköping lokalförutsättningar för att påbörja försöksverksamheten höstterminen 1957.

I propositionen ställer sig departementschefen positiv till tanken att upprätta försöksskolor av här angiven typ och anför bl. a. följande (sid. 110): "Det sålunda sedan rätt lång tid förutsedda behovet av speciella försöksskolor har klart belagts. De föreliggande remissyttrandena ger också uttryck för ett allmänt känt behov av den systematiskt och vetenskapligt upplagda försöksverksamhet, som skulle möjliggöras genom de föreslagna försöksskolorna. Liksom utredningen, skolöverstyrelsen och det stora flertalet remissinstanser ställer jag mig positiv till tanken att upprätta en typ av skola, där man har särskilda möjligheter att under fortlöpande vetenskaplig kontroll ingående pröva förutsättningarna för och verkningarna av olika pedagogiska, metodiska och organisatoriska arrangemang. Även om det naturligen måste ta viss tid, innan en försöksskola kan i större omfattning visa upp resultat av sin verksamhet, räknar jag med att den under enhetsskolans uppbyggnad skall kunna bidra med värdefulla rön och bli en impulsgivare för den pågående försöksverksamheten."

En ingående granskning av utredningsmaterialet ger klart belägg för att samtliga föreslagna försöksskolor bör komma till stånd, så snart byggnader härför anskaffats. En enda försöksskola blir en halvmesyr, som inte fyller det föreliggande behovet och icke heller motsvarar de intentioner, riksdagen tidigare haft därom. "Allsidiga försök", heter det i 1950 års principbeslut, "skola anställas angående de för enhetsskolan ändamålsenliga organisations- och arbetsformerna, såsom angående elevmaterialets och lärokursernas differentiering med hänsyn till lärjungarnas anlag, angående skolans inre arbete och angående lärjungarnas intagning i enhetsskolan på grundval av skolmognadsprov."

För att försöken skall ge allmängiltiga resultat är det behövt att de försiggår i flera av varandra oberoende skolor och i viss utsträckning parallell-lägges. Detta understrykes särskilt i professor Huséns PM röran-

de pedagogisk forskning vid statliga försöksskolor, som utredningen i teoretiskt avseende främst haft att bygga på i sitt arbete. Följande passus därur kan anföras: "I samma mån som ett flertal försöksskolor upprättas, kommer underlaget för forskningsverksamheten att ökas. Det förutsättes därvid, att en viss koordination kommer till stånd, så att vissa undersökningar kan utföras parallellt på två eller flera skolor. Bortsett från att underlaget därvid rent antalsmässigt blir större, vinner man också den fördelen, att man kan göra undersökningarna i varierande miljöer. Detta ökar givetvis resultatens pålitlighet och möjliggör i större utsträckning, att man kan generalisera" (sid. 44).

Redan hösten 1962 beräknas den allmänna övergången till nioårig enhetskola komma att påbörjas. Vid denna tidpunkt borde så mycket av det grundläggande försöksarbetet vara utfört, att det kan ge vägledning för uppbyggnaden av den nya obligatoriska skolan. Det är därför synnerligen angeläget att få i gång denna systematiskt lagda försöksverksamhet i en omfattning, som gör det möjligt att ernå tillförlitliga resultat, vilket är möjligt endast om flera försöksskolor snarast inrättas.

För verksamhetens riktiga utformning är det — som både utredningen och 1946 års skolkommision framhåller — lämpligt, att de särskilda försöksskolorna helt nyinrättas på sådana platser, där nya skolor under alla förhållanden måste komma till stånd inom en nära framtid. I de av skolöverstyrelsen förordade städerna är med undantag av Linköping sådana nybyggnader behövliga. Angelägna skolbyggnadsprojekt har emellertid måst vila i avvaktan på statsmakternas besked, om och när föreslagen statlig försöksverksamhet skall påbörjas. Detta slag av försöksverksamhet behöver vissa lokaler och anordningar, som i allmänhet icke ingår i enhetskolornas byggnadsprogram. Sålunda anses lärosalarna böra göras något rymligare. Vidare erfordras psykologiskt laboratorium med lämplig utrustning, liksom arbetsrum för försöksledare och skolpsykolog. För åtminstone en av de föreslagna försöksskolorna — Karlstad — kan seminariets lokaler i rätt stor utsträckning utnyttjas. Bland sådana lokaler kan nämnas institutionsrum för geografi, biologi, fysik och kemi, bespisningslokaler, skolköksavdelning, slöjdsalar, läkarmottagning, skolbadsanläggning samt aula. Genom denna samordning möjliggöres betydande besparingar. För ifrågasvarande kommuner skulle det innebära en direkt felinvestering att först uppföra byggnader för kommunal enhetsskola, som sedermera omändras till statlig försöksskola. Det är därför nödvändigt för berörda kommuners skolplanering att en tidplan i god tid före verksamhetens igångsättande föreligger för den fortsatta utbyggnaden av den särskilda försöksverksamheten. Därigenom kan inbesparas betydande värden i form av eljest erforderliga investeringar.

På grund av det anförda får vi hemställa,
att riksdagen i samband med beslutet om försöksskolan
i Linköping måtte uttala att dylika skolor bör inrättas även
i Karlstad, Luleå och Stockholm sedan tillräcklig erfaren-
het vunnits av verksamheten vid den statliga försöksskolan
i Linköping.

Stockholm den 26 mars 1957

Manne Ståhl

Viola Sandell

O. Malmberg

Stellan Arvidson

Harry Wahrendorff

Märta Boman
